ISSN 2538-6832 online 2026/2(113)
DOI: https://doi.org/10.47458/VS.2026.2(113)-13

Žinios yra galia

Francis Becon

TRYS DEŠIMTMEČIAI PRISTATANT VISUOMENĖS SVEIKATOS TYRIMUS – ŽURNALAS „VISUOMENĖS SVEIKATA“ MINI JUBILIEJŲ

NUO MOKSLO IKI PRAKTIKOS

Šių metų birželio mėnesį žurnalas „Visuomenės sveikata“ – periodinis mokslinis leidinys – mini savo jubiliejų. Lygiai prieš tris dešimtmečius, 1996 metų birželio mėnesį, buvo išleistas pirmasis žurnalo numeris. Tai buvo pirmasis žurnalas Lietuvoje, skirtas išskirtinai tik visuomenės sveikatos tematikai, ir toks jis išliko iki šių dienų.

Žurnalo steigėjas ir leidėjas – Higienos institutas, iki 2011 m. turėjęs mokslo įstaigos statusą. Leidinys skirtas mokslininkams, sveikatos apsaugos organizatoriams ir administratoriams, sveikatos politikams, visuomenės sveikatos specialistams, gydytojams, studentams ir kitiems skaitytojams, besidomintiems visų šalies gyventojų ar atskirų jų grupių sveikatos ir ją veikiančių veiksnių aktualijomis. 1997 m. Lietuvos mokslo tarybos nutarimu žurnalas įtrauktas į Lietuvos mokslo recenzuojamų žurnalų sąrašą, o nuo 2005 metų žurnalas indeksuojamas *IndexCopernicus* duomenų bazėje.

Žurnale publikuojami visuomenės sveikatos ir jai artimų sričių moksliniai straipsniai, kurie skirstomi į originalius tyrimus pristatančius straipsnius ir literatūros apžvalgas, analizuojančias bei kritiškai apibendrinančias jau atliktus tyrimus. Straipsniai publikuojami lietuvių ir anglų kalbomis, o jų kokybę užtikrina recenzentų komanda – visuomenės sveikatos, profesinės sveikatos, psichikos sveikatos, sociologijos ir kitų sričių ekspertai.

Siekiant didinti žurnalo populiarumą ne tik tarp akademinės bendruomenės, bet ir tarp visuomenės sveikatos praktikų, dirbančių visuomenės sveikatos biuruose ir kitose visuomenės sveikatos įstaigose, 2007 m. žurnale atsirado praktinės skiltys – „Redakcijos skiltis“, „Visuomenės sveikatos praktikai“ ir „Metodinė medžiaga“, kuriose pateikiama informacija apie svarbiausius sveikatos politikos įvykius pasaulyje, Europoje ar mūsų šalyje, sveikatos strategijas ir programas, sveikatos srities teisės aktų pokyčius, visuomenės sveikatos analitines įžvalgas, gerosios praktikos pavyzdžius, naujas metodines bei praktines rekomendacijas, įgyvendintus tarptautinius ir kitus projektus, visuomenės sveikatos inovacijas bei įrankius ir pan. Taigi žurnalas yra platforma visuomenės sveikatos specialistams praktikams dalytis gerąja patirtimi bei naujovėmis, o tai praplečia žurnalo tikslinės auditorijos ratą ir leidžia žurnalui išlikti ne tik akademiniu, bet ir praktiniu leidiniu.

Nuolat stiprinama žurnalo redakcinė kolegija, įtraukiant naujus, perspektyvius mokslininkus. Šiandien joje dirba įvairių institucijų atstovai – nuo Higienos instituto iki tarptautinių mokslo centrų ir universitetų. Žurnalas taip pat leidžia specialius numerius ar priedus, skirtus konkrečioms temoms ar konferencijų medžiagai pristatyti.

NUO IDĖJOS IKI TRADICIJOS

Tuomečio Higienos instituto direktoriaus dr. Vytauto Jurkuvėno iniciatyva 1996 m. pasirodė pirmasis žurnalo „Visuomenės sveikata“ numeris. Nemažą indėlį į leidinio gimimą įnešė dr. Lilija Genytė – aktyvi mokslininkė, tuomečio Higienos instituto Informacijos ir ryšių skyriaus vedėja, įvairių išradimų autorė. Pirmaisiais žurnalo gyvavimo metais buvo išleidžiami tik du numeriai per metus, o nuo 1999-ųjų žurnalas reguliariai leidžiamas kartą per ketvirtį.

Per 30 gyvavimo metų žurnalo leidėjas nesikeitė – jį iki šių dienų leidžia Higienos institutas. Tačiau keitėsi žmonės – žurnalui vadovavo ryškios visuomenės sveikatos srities asmenybės. Pirmuoju žurnalo redakcinės kolegijos pirmininku buvo jo įkūrėjas – Higienos instituto direktorius dr. Vytautas Jurkuvėnas (1996–1998 m.), daug prisidėjęs vystant šiuolaikinės visuomenės sveikatos koncepciją ir mokslą Lietuvoje bei viešinant visuomenės sveikatos tyrimų rezultatus.

1999–2001 m. žurnalo redakcinės kolegijos pirmininko pareigas ėjo tuometis Higienos instituto direktorius dr. Robertas Petkevičius, jis tuo pat metu buvo ir Pasaulio sveikatos organizacijos biuro Lietuvoje vadovas, dėjęs

daug pastangų didinti žurnalo tarptautiškumą.

2001 m. Higienos instituto direktoriumi ir žurnalo redakcinės kolegijos pirmininku tapo prof. Julius Kalibatas – vienas iš šeimos medicinos institucijos diegėjų Lietuvoje po nepriklausomybės atkūrimo, kuris praplėtė žurnalo tematiką pirminės sveikatos priežiūros indėliu į visuomenės sveikatos mokslo vystymą.

2006 m. Higienos institutui pradėjus vadovauti dr. Remigijui Jankauskui, žurnalas pakeitė savo formatą ir dizainą, atsirado naujos nemokslinės rubrikos, skirtos visuomenės sveikatos praktikams. 2007 m. vadovauti žurnalo redakcinei kolegijai buvo paskirtas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto profesorius epidemiologas Kęstutis Žagminas, šiose pareigose dirbęs dvejus metus ir kaip reiklus mokslininkas didelį dėmesį skyręs žurnalo straipsnių kokybei užtikrinti.

Žurnalo įkūrėjui dr. Vytautui Jurkuvėnui grįžus dirbti į Higienos institutą, 2009 m. jis vėl tapo redakcinės kolegijos pirmininku ir šias pareigas ėjo penkerius metus.

Ilgiausiai – beveik dešimtmetį (2014–2023 m.) – žurnalo redakcinei kolegijai vadovavo prof. Romualdas Gurevičius, savo profesinę karjerą paskyręs lėtinių ligų epidemiologijai ir socialinei medicinai, rūpinęsis ne tik žurnalo temų įvairove ir straipsnių kokybe, bet ir pats parašęs daug mokslinių ir redakcijos skilties straipsnių šiam žurnalui.

Naujas žurnalo raidos etapas prasidėjo 2024 m., redakcinės kolegijos pirmininku tapus Higienos instituto direktoriui dr. Šarūnui Alasauskui. Jo iniciatyva buvo atnaujintas žurnalo leidybos reglamentas, peržiūrėta ir papildyta redakcinė kolegija. Žurnalas tapo visiškai elektroninis, buvo sukurta atskira jo interneto svetainė, straipsniams pradėti teikti skaitmeniniai identifikatoriai – DOI (angl. *digital object identifier*), o leidybos procesas buvo perkeltas į Higienos institutą.

Žurnalo skaitmenizavimas reikšmingai pagerino jo prieinamumą ir sklaidą. Elektroninis formatas sudarė sąlygas operatyviau publikuoti straipsnius, užtikrino nuolatinę prieigą skaitytojams, nepriklausomai nuo jų geografinės vietos, taip pat palengvino informacijos paiešką ir citavimą. Skaitmeninių identifikatorių DOI taikymas padidino publikacijų matomumą tarptautinėse duomenų bazėse ir prisidėjo prie mokslinės produkcijos atsekamumo bei citavimo tikslumo.

Taip pat buvo atnaujintas žurnalo grafinis dizainas. Praktinėse skiltyse daugiau dėmesio skiriama visuomenės sveikatos inovacijų, įrankių ir praktinių sprendimų pristatymui, siekiant stiprinti mokslo ir praktikos sąveiką.

Kas išliko nepakitę žurnalo leidybos procese – tai žurnalo atsakingoji redaktorė dr. Virginija Kanapeckienė, nuo 2003 m. koordinuojanti žurnalo turinio sudarymą bei užtikrinanti straipsnių kokybę per recenzavimo procesą. Jai teko dirbti beveik su visais žurnalo redakcinės kolegijos pirmininkais, dalyvauti žurnalo transformacijoje bei matyti straipsnių temų ir kokybės kaitą.

ŽVILGSNIS Į ATEITĮ

Per tris dešimtmečius mokslo leidinys „Visuomenės sveikata“ tapo platforma, tam tikra prasme atspindinčia visuomenės sveikatos mokslo raidą Lietuvoje – nuo pirmųjų nepriklausomybės metų iššūkių iki šiandienos grėsmių ir inovatyvių sprendimų. Tai sukauptos patirties ir nuolatinio atsinaujinimo istorija. Svarbiausia šios istorijos dalis – žmonės, tikintys, kad visuomenės sveikata yra ne tik mokslas, bet ir atsakomybė už kiekvieno iš mūsų gyvenimo kokybę. Viena iš prioritetinių žurnalo vystymo ateityje krypčių – tarptautiškumo plėtra.

DĖKOJAME

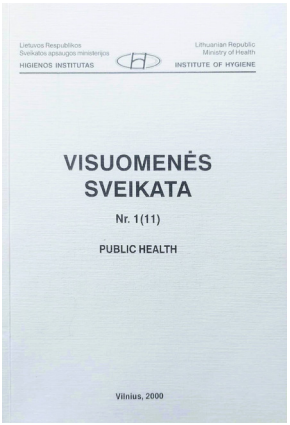
2026 m. gegužės 21 d. vykusioje Higienos instituto metinėje konferencijoje „Kaip stiprinti visuomenės sveikatos specialistų prestižą?“ Higienos instituto direktorius ir žurnalo „Visuomenės sveikata“ redakcinės kolegijos pirmininkas dr. Šarūnas Alasauskas savo pranešime pristatė žurnalo istorinį kelią per tris dešimtmečius ir pagerbė buvusius žurnalo vyriausiuosius redaktorius už jų indėlį į žurnalo vystymą ir tradicijos tęsimą.

Minėdami žurnalo jubiliejų dar kartą nuoširdžiai dėkojame visiems, prisidėjusiems prie žurnalo kūrimo ir augimo: buvusiems redakcinės kolegijos pirmininkams, ilgamečiams nariams ir atsidavusiems recenzentams už jų nuoseklų, atsakingą darbą:

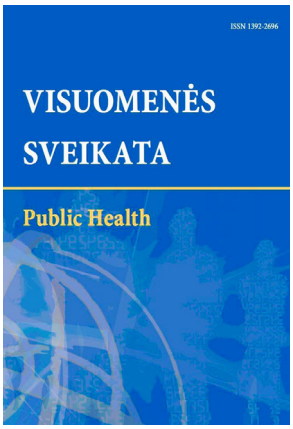
dr. Vytautui Jurkuvėnui,
dr. Robertui Petkevičiui,
prof. Juliui Kalibatui,
prof. Kęstučiui Žagminui,
prof. Romualdui Gurevičiui,
dr. Remigijui Jankauskui (Higienos institutas),
dr. Aušrai Beržanskytei (Vilniaus universitetas),
prof. dr. Laimai Bulotaitei (Vilniaus universitetas),
prof. dr. Danguolei Jankauskienei (Mykolo Romerio universitetas),

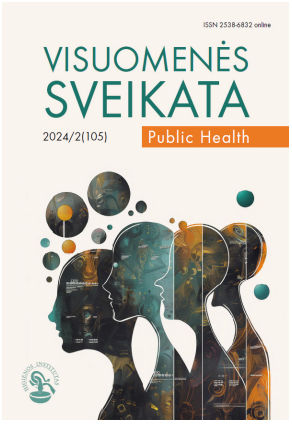
prof. dr. Boguslavui Gruževskiui (Lietuvos socialinių mokslų centras, Vilniaus universitetas),
dr. Vidai Juškelienei (Higienos institutas),
prof. Ramunei Kalėdienei (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas),
prof. Gintarei Kalinienei (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas),
prof. dr. Sigitai Lesinskienei (Vilniaus universitetas),
doc. dr. Olgai Meščeriakovai (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas),
doc. dr. Laurai Nedzinskienei (Vilniaus universitetas),
prof. dr. Alvydui Navickui (Vilniaus universitetas),
dr. Rūtai Petrauskaitei-Everatt (Nacionalinis vėžio institutas),
dr. Jelenai Stanislavovienei (Vilniaus universitetas),
prof. Rimantui Stukui (Vilniaus universitetas),
dr. Rolandai Valintėlienei (Higienos institutas),
dr. Romai Bartkevičiūtei (Higienos institutas),
dr. Sauliui Vainauskui (Vilniaus universitetas),
dr. Aldonai Mikaliūkštienei (Vilniaus universitetas),
dr. Agnei Jakavonytei-Akstinienei (Vilniaus universitetas),
dr. Indrei Čergelytei-Podgrušienei (Vilniaus universitetas, Mykolo Romerio universitetas).

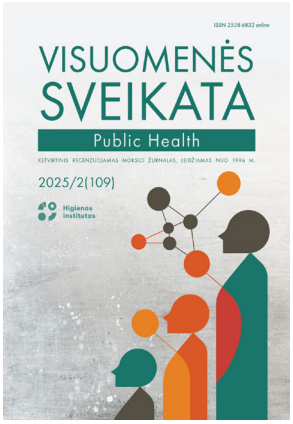
Dr. Virginija Kanapeckienė,
žurnalo „Visuomenės sveikata“ atsakingoji redaktorė
El. p. visuomenes.sveikata@hi.lt

THREE DECADES OF PRESENTING PUBLIC HEALTH RESEARCH – THE JOURNAL „VISUOMENĖS SVEIKATA“ (PUBLIC HEALTH) CELEBRATES ITS ANNIVERSARY

Virginija Kanapeckienė, *Institute of Hygiene, e-mail: virginija.kanapeckiene@hi.lt*

The article marks the 30th anniversary of the Lithuanian scientific journal *“Visuomenės sveikata”* (Public Health), highlighting its evolution from the first issue published in 1996 into a well-established platform for public health research and practice. It underscores the journal’s unique role as the first and enduring publication in Lithuania dedicated exclusively to public health, serving a broad audience of researchers, policymakers, practitioners, and students.

The article reviews the journal’s scope and development, emphasizing its commitment to publishing high-quality, peer-reviewed research articles and literature reviews in both Lithuanian and English. It also highlights the gradual expansion of the journal’s content to include practice-oriented sections, thereby strengthening the connection between academic research and practical application in the field of public health. Special attention is given to the role of the editorial board, reviewers, and authors in maintaining scientific quality and relevance.